

Narodna in študijska
Knjižnica via Geppa, 9
TRIESTE

List izdaja ob sobotah. Posamezna številka 25 lir.
zaostale številke dvojno. Naročnina: celoletna 1100,
polletna 600, trimesečna 350, mesečna 90 lir. Oglasi:
30 lir mm v širini 1 stolpca, plačajo se vnaprej

Skupna resolucija o slovenskem šolstvu

GOSPODU PREDSEDNIKU REPUBLIKE
GOSPODU PREDSEDNIKU SENATA
GOSPODU PREDSEDNIKU POSL. ZBORNICE
GOSPODU PREDSEDNIKU MINISTR. SVETA
GOSPODU MINISTRU ZA JAVNO ŠOLSTVO

RIM

Zastopniki podpisanih političnih skupin, sindikatov slovenskih šol, in osrednjih kulturnih ustanov, so zbrani na širšem posvetu v Trstu, dne 17. januarja 1957, sprejeli naslednjo

RESOLUCIJO:

Slovenska javnost je obveščena o zakonskem osnutku, ki naj bi urejal slovensko šolstvo na Goriškem in Tržaškem. Ta osnutek je vlada že sprejela 28. decembra 1956 in ga tako pripravila za razpravo in sprejem v parlamentu.

Zastopniki podpisanih skupin ugotavljajo, da ta osnutek ni v skladu z duhom in načeli splošne deklaracije o človeških pravicah, z ustavo italijanske republike in posebno še z londonskim sporazumom, ter zahtevajo, da se pri osnutku upoštevajo spodaj navedena načela:

1. Da se ustanove v duhu čl. 6 italijanske ustave državne šole s slovenskim učnim jezikom povsod tam, kjer obstaja slovenska narodna manjšina.
2. Da se ohrani samostojne obstoječe šole s slovenskim učnim jezikom ne samo na Tržaškem, ampak tudi na Goriškem.
3. Da je vpis v šole s slovenskim učnim jezikom svoboden, brez posebnih prošelj in izjav o rabi jezika in etnični pripadnosti.
4. Vpis v šole s slovenskim učnim jezikom se mora vršiti na isti način kot se vrši v šole s italijanskim učnim jezikom vseh vrst in stopenj.
5. Da se v sestavljanju učnih programov pritegnejo tudi slovenski šolniki.
6. Da mora vodstveno, učno, upravno in postrežno osebje šol s slovenskim učnim jezikom popolnoma obvladati slovenski jezik.
7. Vodstveno in učno osebje za osnovne šole mora dovršiti učiteljske s slovenskim učnim jezikom; za srednje šole pa vsaj višjo srednjo šolo s slovenskim učnim jezikom, razen osebje, ki že službuje na teh šolah.
8. Da se osnovne in srednje šole na Goriškem in Tržaškem uzakoni na osnovi številčnega stanja razredov zadnjih dveh let, to je v šolskih letih 1954/1955 ter 1955/56.
9. Da se ustanovi v splošnem državnem staležu posebni stalež osebja osnovnih in srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na Goriškem in Tržaškem. Za vpis v ta stalež lahko zaprosijo vsi tisti, ki so že v seznamu stalnega osebja in so že dodeljeni na službovanje na šole s slovenskim učnim jezikom. Vse poverjeno in nadomestno osebje, ki že službuje na šolah s slovenskim učnim jezikom vsaj 5 (pet) let in je ocenjeno za oceno „valente“, pa naj doseže vpis v ta seznam na podlagi doseženih naslovov.
10. Za vsa ostala prosta mesta pa naj se razpišejo posebni natečajji pred komisijami, ki obvladajo slovenski jezik.
11. Za osebje, ki že službuje vsaj 5 (pet) let na šolah s slovenskim učnim jezikom, naj se ne postavljajo starostne meje ob razpisu natečajev po naslovih. Vpis v ta seznam naj imajo pravico tudi vsi tisti, ki se lahko poslužujejo člena 8 Londonskega sporazuma.
12. Prav tako naj se določijo stalna mesta upravnega in postrežnega osebja, katero vzdržuje država.
13. Za vse slovenske šole v Italiji naj se ustanovi pri šolskem skrbništvu v Trstu šolski oddelek, ki mu načeljuje slovenski funkcionar, ki mora imeti v zadevah slovenskih šol iste kompetence kot jih ima šolski skrbnik za šole s italijanskim učnim jezikom.

Trst, 21. januarja 1957.

SINDIKAT SLOVENSKE SOLE, TRST
SINDIKAT SLOVENSkih SOLNIKOV, GORICA
KOMUNISTIČNA PARTIJA TO
NEODVISNA SOCIALISTIČNA ZVEZA, TRST
SKUPINA NEODVISNIH SLOVENCEV, TRST
SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA, GORICA
SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA, TRST
SLOVENSKA KATOLSKA SKUPNOST, TRST
SLOV. KRŠČANSKA SOCIALNA ZVEZA, TRST
SLOV. KULT. GOSPODARSKA ZVEZA, GORICA
SLOV. GOSPODARSKO KULTURNA ZVEZA, TRST
AKADEMSKO SREDNJEŠOLSKI KLUB
„SIMON GREGORČIČ“, GORICA
AKADEMSKI KLUB, GORICA
SLOV. KAT. AKADEMSKO DRUŠTVO, GORICA
SLOV. AKADEMSKI KLUB „JADRAN“, TRST
SLOVENSKI KULTURNI KLUB, TRST
PROSV. DRUŠTVO „IVAN TRINKO“, VIDEM
SLOV. HRVATSKA LJUDSKA PROSVETA, TRST
SLOVENSKA KATOLSKA PROSVETA, TRST
SLOVENSKA PROSVETNA MATICA, TRST
SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA, TRST
SLOVENSKA DUHOVSKA ZVEZA, GORICA
SLOVENSKA DUHOVSKA ZVEZA, TRST
SLOVENSKO GOSPODARSKO ZDRUŽENJE, TRST
NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA, TRST
KMEČKA ZVEZA, TRST
PODPORNO DRUŠTVO „DIJAKA MATICA“, TRST
DROSTVO „PRAVNIK“, TRST
ZVEZA MALIH POSESTNIKOV, TRST

Širi se krog pobornikov demokratske ureditve slovenskega šolstva

◆ Pismo tajnika poslanske skupine
KPI Cavallarija goriški
federaciji KPI

◆ Stališče jugoslovanske vlade

Čedalje širši krogi zavzemajo stališče proti vladnemu zakonskemu osnutku o ureditvi slovenskega šolstva.

Pred dnevi je tajnik parlamentarne skupine KPI tov. Cavallari naslovil goriški federacijo KPI, v katerem pravi, da minister Rossi še ni predložil zakonskega osnutka. Nadeje se, da „Nas namen je do kraja voditi borbo, da se zajam, čijo slovenski manjšini tako osnovna kot višje šole. Vse po- učenje mora biti v sloven- skem jeziku in izbira šole pri- pada očetu učenca. Ni mogoče, da bi se podpirala ustanovitve paralelnih tečajev v slovenski in ni mogoče podpirati, da bi se nekateri predmeti poučevali v italijanščini in drugi v slo- venščini. Italijanščina se bo v šolah s slovenskim jezikom po- učevala kot predmet 4 ali 5 ur na teden, ne da bi se pri tem okrnilo poučevanje drugih predmetov. Po drugi strani se to pri vas že praktično uresni- čuje in je določeno z zakonom za šole z nemškim jezikom v bošenski pokrajini. Obveščali vas bomo o razvoju vprašanja v parlamentu, ki zanima vas in vse jezikovne manjšine.“

Prejšnji petek pa je na tis- kovni konferenci uradni glasnik jugoslovanske vlade Drašković dejal, da je „jugoslovanska vla- da, da mnenja, da se z zakonskim osnutkom o ureditvi slovenskega šolstva v Italiji, ki ga je spre- jela italijanska vlada, menja obstoječe stanje in kratko pr- avice slovenske narodne manjši- ne, ki so zajamčene z mirovno pogodbo in s spomenico o so- glasju. Jugoslovanska vlada ugo- tavlja, da bi se z uzakonitvijo tega načrta izvršila diskrimina- cija izključno proti slovenski narodni manjšini, kar je v nas- protju tudi z določili italijan- ske ustave. Vsako zmanjševanje obstoječih pravic naše narodne manjšine v Italiji bi povzročilo upravičeno nezadovoljstvo ju- goslovanske javnosti in bi se neugodno odražalo na sedanje dobre sosedske odnose med Ju- goslavijo in Italijo.“

Na prošnjo sindikata sloven- skih šolnikov se je njegov od- bor sestel s tremi voditelji krajevne federacije socialdemo- kratske stranke. Vtis je, da so nekateri voditelji socialdemo- kratov v Trstu proti zakonske- mu osnutku, ki ga je predložil socialdemokratski minister Ros- si. Prof. Schiffrer je baje iz- javil, da je zakonski osnutek absurd in da lahko privede na protustavno pot. Vsekakor za- nimivo stališče, ki pa bi mo- ralo priti konkretno do izraza, ker ima socialdemokratska stranka v rokah ministrstvo za javno šolstvo in ima za mi- nistra človeka, ki je zakonski

osnutek predložil vladi. Upamo, da bodo tudi tržaški socialdemo- kratje sprevideli, da je nemo- goče dajati zagotovila — in to demokratičnih — v Trstu in v Rimu pa voditi nasprotno poli- tiko.

«Piccollo» od srede je objavil vest iz Rima. Baje izhaja iz uradnih virov, ker se pravi, da se je vlada pri zakonskem os- nutku držala ustave in london- skega sporazuma ter reciprocitete. Predvsem se ta vest skli- čuje na dejstvo, da je komisija za ugotavljanje narodnosti učen- ca »potrebna« zaradi optantov. Iz tega je razvidno, da name- rava vlada še dalje vztrajati na svojem nedemokratskem stali- šču in da hoče vsiliti zakon, ki je objektivno protustaven.

Govorci iz Moskve so se vrnila to- variša Longo in Spano, ki sta imela važne politične razgovore z voditelji KP SZ in ob po- vratku v domovino z voditelji madžarske socialistične partije delovnih ljudi. O svojih razgo- vorih sta poročala vodstvu KPI. Razgovori so bili prijateljski in iskreni. Longo je izjavil, da se v Sovjetski zvezi z zanimanjem preučujejo materiali VIII. kon- gresa KPI.

Vodstvo KPI je imenovalo

Besedilo zakonskega osnutka

Vendarle se je zvedelo za točno besedilo krivičnega zakonskega osnutka o sloven- skem šolstvu, o katerem je 28. dec. 1956 razpravljala vlada, ga odobrila in sklenila, da ga predloži zbornicam v razpravo.

Zakonski osnutek ima svoj obrazložitev, v kateri se pravi, da je treba prilagoditi sloven- ski šolski sistem položaju etni- čno mešanega področja, se skli- čuje na 6. člen ustave, na lon- donski sporazum, na potrebo po mirnem sožitju med prebi- valstvom obeh narodnosti. Za- to, se pravi v obrazložitvi, je treba »pripraviti poseben, spo- soben in učinkovit instrument za izvajanje njim dodeljenih možnosti s potrebo, da se za- jamči spoštovanje kulturne, di- daktične in upravne enotnosti šole, ki je konec koncev pove- zana s temeljno enotnostjo dr- žave.“

Koliko je demokratičen, v skladu z ustavo in londonskim sporazumom, »sposoben in učin- kovit instrument« v korist na- rodne manjšine, nam dokazuje sam zakonski osnutek, ki je še slabši, kot se je prvotno govo- rilo.

Zakonski osnutek je namreč naslednji:

Člen 1. - V osnovnih in sred- nji šolah Tržaškega ozemlja in Goriške pokrajine se pouk iz- vaja v materinem jeziku učen- cev.

V ta namen se v Goriški po- krajini in na Tržaškem ozemlju lahko uvedejo, poleg šol v ita- lijanskem jeziku, šole in tečaji v slovenskem jeziku, in sicer tiste vrste, ki jih predvidevajo veljavne šolske določbe.

Uvedba in morebitna ukinitve šol in tečajev omenjenih v pre- jšnjem odstavku, se določa z dekretom predsednika republi- ke na predlog ministra za javno izobrazbo sporazumno z zaklad- nim ministrom, pri čemer osta- nejo v veljavi določbe, kar se tiče bremen krajevnih ustanov.

Izjava ČSR - ZSSR

V Moskvi je bila podpisana sovjetsko - češkoslovaška vladna izjava po večdnevni razgovorih. V izjavi se pravi, da temeljijo odnosi med obo- ma državama na načelih ena- koprednosti, nevmišavanja, so- delovanja in skupnih interesov, na podlagi proletarskega inter- nacionalizma in interesov socia- listične skupnosti. Izjava opo- zarja na nevarnost imperializ- ma, ki ne preneha svojih

POKRAJINSKI SVET začel razpravo o proračunu

● Govor tov. Siškoviča o stanju
in potrebah slovenskih šol

Predčetrainskim je pokrajins- ki svet začel razpravo o proračunu za finančno leto 1957. Takoj po otvoritvi disku- sije je zaprosil besedo vodja komunistične skupine tovariš Weiss, ki je v svojem govoru razložil stališče komunistov do proračuna. Dejal je, da se bo- do komunisti držali načela kon- struktivne kritike. Opozoril je pokrajinsko upravo na stanje, ki vlada v Trstu zaradi težkega gospodarskega položaja, na brezbržnost vlade, na nujnost takih ukrepov, ki bi lahko iz- boljšali gospodarstvo in v zvezi s tem tudi pokrajinski prora- čun.

Za tov. Weissom sta govorila demokristjanska svetovalec De- gano in Persoglija, ki sta le iz- rekla svoje soglasanje s prora- čunom razen nekaterih opazk.

Nato je govoril tov. Siškovič, ki je v uvodu svojega govora opozoril, da živita na našem področju dve narodnosti in da mora pokrajinska uprava temu dejstvu predvideti tudi svojo po- litiko, če hočemo, da bo Trst v resnici področje mirnega in konstruktivnega sožitja med na- rodi.

Rekel je, da se ne strinja z rezanjem zahtev ravnateljev šol, za katere mora skrbeti pokra- jina, in se predvsem dotaknil vprašanja slovenske realne gi- mnazije in trgovske akademije, njenih potreb, njunega se- danjega stanja in dolžnosti po- krajine. Zahteval je ureditev šolskih prostorov realne gimna- zije, se postavil proti rezanju zahtev obeh ravnateljev, zahte- val prispevek za šolske blagaj- ne obeh zavodov, se zavzel za ureditev vprašanja postrežnega osebja v obeh zavodih. Njegov govor bomo objavili prihodnje v izviru.

Tov. Grbec pa je opozoril po- krajinsko upravo na pomanj- kljivost v proračunu, ker se ni upoštevalo tudi Slovensko na- rodno gledališče, ki izvršuje ve- liko kulturno poslanstvo in bi moralo prejeti pokrajinski pri- spevek kot gledališče Verdi in Nuovo.

Prejšnji teden je imel pokra- jinski svet sejo v četrtek. O- srednja točka je bilo vprašanje proste cone in v zvezi s tem ustanovitve pokrajinske komisi- je, ki bi imela nalogo preuči- ti vsa gospodarska vprašanja našega mesta.

O prosti coni je imel daljšo intervencijo naš svetovalec tova- riš Juraga, ki je objasnili stali- šče naše partije in prikazal ugodnosti, ki bi jih nudila prosta cona našemu področju.

Sledila je diskusija in nato izvolitev pokrajinske komisije za gospodarska vprašanja. Po- lega svetovalec drugih skupin so bili v komisijo izvoljeni tudi naši svetovalci tov. Siškovič, Juraga in Tominec.

Na isti seji je tov. Siškovič vprašal pojasnila zaradi nadur- nega dela osebja pokrajine, ki mu ga uprava ne plača. Tova- riš Tominec pa je nakazal po- trebo, da bi pokrajina zgradila novo stanovanjsko hišo za več- tje številu svojih namestencev, ki nimajo dostojnega stanova- nja.

V ponedeljek pa je pokrajins- ki svet na svoji seji izvolil pokrajinsko komisijo za pro- učevanje deželne avtonomije. Komisiji, ki šteje skupno 14 članov predseduje prof. Grego- retti. V komisijo so bili izvolje- ni tudi naši svetovalci tova- riš Siškovič, ki bo zastopal oko- liške občine ter tov. Juraga in Weiss. S komisijo bodo sode- lovale še druge znane osebnosti iz raznih sektorjev javnega življenja. Med sodelujočimi sta tudi miljski župan tov. Pacco in pokr. svetovalec tov. Grbec, ki bo zastopal male kmete.

Prazniki ob razdelitvi novih izkaznic

Prejšnji teden je bilo več praznikov, na katerih so sekeje razdelile nove izkaznice.

Zelo uspešen je bil praznik v Miljah, na katerem sta govo- rila tovariša Vidali in Posto- gna in tov. Norbedo za miljsko sekcijo PSI.

V Rocolu so govorili tov. Za- gar, Pugliese in Sema. V teku praznika sta dva tovariša za- prasila za vstop v partijo. Na- brali so tudi 2500 lir s pod- pornimi znamkami.

V soboto je sekcija Sv. Ane priredila v dvorani Ljudskega doma v ul. Madonnaia svoj praznik. Govorila sta tov. Sisko- vič in Calabria. V teku prazni- ka barkovljanske sekcije, na katerem je govorila tov. Ber- netičeva, sta dva prisotna za- prasila za vstop v partijo.

Danes, v soboto bodo nasled- nji prazniki: v Ljudskem do- mu v ul. Madonnaia za sekcijo Pončana skupno s Tovarno strojev; v »Domu padlih za svobodo« v Sv. Križu, in v dvo- rani v Trebčah.

Jutri, v nedeljo pa bo v ul. Madonnaia praznik podsekcije Aecgat

740.000 manj vojakov v LR Kitajski

Kitajsko obrambno minist- rstvo je objavilo podatke o lan- skoletni vojaški demobilizaciji. Leta 1956 je LR Kitajska de- mobilizirala 740.000 vojakov, ki so se vrnili v proizvodnjo. 130.000 bivših vojakov dela po- rudniških in tovarnah, ostali pa so se vrnili na kmete. Vlada je nudila demobilizirancem pomoč v višini 19 milijonov junov (vsak jun približno 300 lir).

Mobilizacija ljudstva za doseg proste cone

Pozornost javnega mnenja je t- dni osredotočena na pro- sto cono. Zgleda, da je v Trstu prišlo do odločilnega trenutka, medtem ko se bo vlada mora- la, čeprav je poluradno že več- krat sporočila svoje nasproti- vanje prosti coni, vsaj do pri- hodnjega junija dokončno iz- reči.

Kot bralci vedo, se je položaj zaostrial zaradi dveh stališč. Po eni strani je 14 gospodarskih združenj (od trgovcev in indu- strijcev do obrtnikov) izjavilo, da se odpovedujejo prosti coni, če bo vlada sprejela določene ukrepe kot zmanjšanje davčne- ga bremena, oprostitve carin- skih pravic kot na Goriškem, okrepitev pomorskih in kop- nih zvez z zaledjem in Italijo, industrijske investicije itd. Po drugi strani pa je komisija ob- činskih svetovalcev prila po- drobni preučitvi do zaključ- ka, da je treba ustanoviti in- tegralno prosto cono s izključit- vijo Trsta iz carinske pristojno- sti države. Proti temu predlo- gu je bilo le 12 od 60 občin- skih svetovalcev.

Če je prva rešitev izraz želja gospodarskih kategorij s podpo- ro Trgovinske zbornice, ima druga rešitev podporo vsega prebivalstva. Res pa je, da je formulacija občinskih svetoval- cev izzvala več nasprotij v ne- katerih strankah, tako da je ne- pr. predstavnik republikancev predlagal formulacijo, ki ne bi bila tako odločna. Potem je gla- soval za skupno formulacijo, a takoj nato je podal izjavo, s katero je v popolnem protislo- vju. Tudi v krščanski demokra- ciji so se pojavila velika nam- protja in skupina, ki je proti prosti coni in ji, kot zgleda, načeljuje župan Bartoli, ogor- čeno kritizira glas demokri- stjanskih svetovalcev za prosto cono.

Tudi glede resolucije, ki so jo podpisale gospodarske kate- gorije, se pojavlja dvom, da se je 48 od 60 tržaških občinskih svetova- lcev izreklo za prosto cono razen fašistov, monarhistov in liberalcev. Če se ljudski pritisk ne bo zmanjšal, je gotovo, da ne bodo voditelji tistih strank, ki so v dejanjih prosti prosti coni, mogli tega svojega naspro- tovanja iznesti in bodo prisile- ni zavzeti ugodno stališče.

Zato naj se pristavi proste co- ne mobilizirajo okrog resolu- cije, ki jo je pripravila občin- ska komisija in naj to aktivno podprejo tudi za časa diskusije v občinskem svetu in ko jo bo- do predložili Rimu.

Vanoni. Za takšne maneuvre pa so v Rimu mojstri.

Kaj pa tiči za nasprotji ne- katerih strank glede vprašanja proste cone? Ni dvoma, da mo- rajo voditelji teh strank po- slusati glas terena, ki je ves za prosto cono. Če ga ne bi po- slušali, bi gotovo izgubili na vplivu in jutri tudi na številu volivcev.

Zato se je v tem trenutku že enkrat dokazala sila ljudstva, ki je odločilnega značaja, kar dokazuje dejstvo, da se je 48 od 60 tržaških občinskih svetova- lcev izreklo za prosto cono razen fašistov, monarhistov in liberalcev. Če se ljudski pritisk ne bo zmanjšal, je gotovo, da ne bodo voditelji tistih strank, ki so v dejanjih prosti prosti coni, mogli tega svojega naspro- tovanja iznesti in bodo prisile- ni zavzeti ugodno stališče.

Zato naj se pristavi proste co- ne mobilizirajo okrog resolu- cije, ki jo je pripravila občin- ska komisija in naj to aktivno podprejo tudi za časa diskusije v občinskem svetu in ko jo bo- do predložili Rimu.

ŽUPANČIČEVA BESEDA

o Prešernu

France	UČENEC
--------	--------

1910

prste, ker bi moral dobiti veliko več.

Tisti mesec je minil neverjetno hitro. Ves čas je bilo lepo vreme: to veliko pomeni tudi v zaporih in vpliva na razpoloženje jetnika. Moja celica, kjer sem redkokdaj sedel sam, je gledala proti soncu, straža ni bila pustá, z njo si se mogel pogovarjati. Na jetniškem dvorišču smo za kratek čas rezali bukova drva za zimo. Kolikor časa smo rezali drva, toliko smo pilili žago. Nekega popoldneva vsa rezala drva za dunajskim potepuhom. Paznik naju je zalotil pri počitku.

„Zakaj ne rečeta?“, se je zadel, ko naju je tretjič zasafil.

„Žaga se mora shladiti, gospod, sicer se vname,“ je mirno odgovoril Potepuh.

„Tako? Potem morata seveda počivati.“ Podoba je bila, da mu je mož verjel, ker je takoj odšel in ni več brizgal za naju. Ali pa mi je bila več prisotnost duha mojega tovarisha. Kakor koli, mesec je bil hitro naokoli. Ko sem kazen obseдел, so me spet izročili obmejni policiji.

Gospodje se so dolgo posvetovali, kaj naj store z menoj.

„Hudiča, kam naj vas damo, da bomo imeli mir pred vami! Kdo nam pa plača te penzionzate, prosim vas?“

Na Češko vas vrnemo, naj vas tiste barabe pošljejo naprej,“ so se jezili na policiji.

Predlagal sem jim naj me odpravijo na švicarsko mejo.

„V Švico! To ne gre. Ako vas tam zalotijo, boste revež.“

Švica se s temi rečmi ne šali. Najmanj pol leta boste sedeli, če vas zasafijo,“

Govorili so, kot bi sem jim smilil. Sklenili so, da me bodo vendarle zopet porinili na češko mejo. Naposled sem se tudi sam sprizidal s tem načrtom kot z manjšim zlom. Vedno pa tudi ne bom imel smole, za zlomka!

(Nadaljevanje sledi.)

Pred kratkim je izšla kot 52. knjiga »Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev« prva knjiga zbranega dela Otona Žu. panciča. Začetek izdajanja znanstveno-kritične izdaje Žu. pancičevega pesniškega dela je pomemben dogodek za knjižni trg in za slavistično znanost.

10

